Korte bijdragen

Veel Aalscholvers *Phalacrocorax carbo* en Dwergsterns *Sterna albifrons* op Rottumeroog, in juli en augustus 1990

Large numbers of Cormorants and Little Terns on Rottumeroog, July and August 1990

Gedurende het zomerseizoen van 1990 werkten wij als bewakers op Rottumeroog. Met name in de maanden juli en augustus werden hierbij regelmatig ongewoon grote aantallen Aalscholvers *Phalacrocorax carbo* en Dwergsterns *Sterna albifrons* geteld. 's Zomers zijn Aalscholvers talrijk in de Waddenzee, maar in het oostelijk deel van de Nederlandse Waddenzee zijn aantallen van vele honderden exemplaren niet vaak gemeld (o.a. Van den Brink 1990). Dwergsterns zijn zowel tijdens de broedtijd als in de doortrekperiode in de gehele Waddenzee talrijk.

Aalscholver

Nadat in mei en juni van tijd tot tijd een enkele Aalscholver werd gezien begon op 9 juli een influx die duurde tot 15 juli. Op 9 juli werden verschillende groepen Aalscholvers gezien, in totaal 343 exemplaren, die zuidelijk langs Rottumeroog de Eems opvlogen, en daarnaast nog eens minstens 175 die neerstreken op het Zuiderduin (Rottumeroog). Op 11 juli kwamen vanuit het westen opnieuw 384 Aalscholvers aanvliegen, waarvan wederom het merendeel doorvloog naar oost. In totaal werden in enkele dagen tijd 1266 Aalscholvers naar oost en 419 naar west vliegend gezien. Voorzover zichtbaar ging het voornamelijk om onvolwassen exemplaren. Ook bij de tellingen van de hoogwatervluchtplaatsen (hvp-tellingen) was de influx duidelijk te merken: in mei verbleef slechts 1 Aalscholver ter plaatse, op 11 juli waren dit er 110, op 24 juli 120 en op 9 augustus 104. Op Rottumerplaat, waar het overzicht wat minder is, werden minder Aalscholvers gezien: op 9 juli 90 exemplaren naar oost en in juli en augustus een totaal van 167 naar oost. Op 10 juli was een maximum van 27 ter plaatse aanwezig (Lutterop & Kasemir 1990). In het verleden zijn dergelijke aantallen Aalscholvers op Rottumeroog en Rottumerplaat niet waargenomen. Van den Brink (1990) noemt de soort talrijk op Rottumeroog, met een maximum van

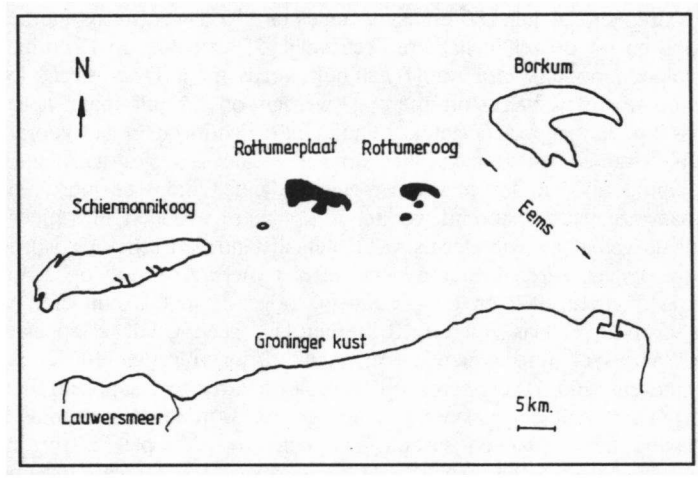

figuur 1. De ligging van Rottumeroog en Rottumerplaat in de Nederlandse Waddenzee.
figure 1. Position of Rottumeroog and Rottumerplaat in the Dutch Wadden Sea.

175 in augustus. In 1988 was het grootste aantal 90 exemplaren op 31 juli op Rottumeroog (van der Kamp & Koopman 1988). Hoewel Duitse, Deense en Zweedse Aalscholvers later in het seizoen Nederland kunnen aandoen ging het hier waarschijnlijk om Aalscholvers van Nederlandse herkomst. Vele van de vroegst uitvliegende jongen begeven zich na de broedtijd namelijk naar het noordelijke IJsselmeer en de westelijke Waddenzee, waar dan regelmatig kleurringen van vogels uit de Oostvaardersplassen worden afgelezen op bekende slaapplaatsen op Griend, de Steile Bank en de Mokkebank (pers. med. M.R. van Eerden). Ook trekt een deel van "onze" Aalscholvers door in de richting van Denemarken en het Oostzeegebied, zoals eveneens uit kleurringaflezingen is gebleken (van Eerden & Zijlstra 1988). Deze vroege noordoostwaartse dispersie (later uitvliegende jongen trekken veelal direct naar de zuidelijke winterkwartieren, vgl. Munsterman & van Eerden 1991) is kennelijk nooit eerder in de oostelijke Nederlandse Waddenzee gezien.

Dwergstern

Het aantal paren Dwergsterns dat jaarlijks tot broeden komt schommelt op Rottumerplaat tussen 0 en 30, op Rottumeroog tussen 1 en 62 (van den Brink 1990). In 1990 broedden geen Dwergsterns op Rottumerplaat, maar op Rottumeroog waren ze succesvol: van ongeveer 43 paar vlogen de jongen uit. Na het broedseizoen werden tijdens de hvp-tellingen grote aantallen Dwergsterns opge-

merkt: zo waren op 24 juli 280 en op 9 augustus 905 Dwergsterns aanwezig op Rottumeroog en op de zelfde data respectievelijk 253 en 309 op Rottumerplaat. Na een aanloopperiode, waarin vanaf half juli steeds meer Dwergsterns kwamen slapen op de oostpunt van Rottumeroog, werden op 25 juli maar liefst 1135 Dwergsterns op de slaapplaats geteld. Vanuit alle richtingen, maar vooral vanaf de wadkant, kwamen tot ruim in het donker kleine groepjes aanvliegen. Het werkelijke aantal zal dan ook nog hoger geweest zijn. Omdat de indruk bestond dat onze aanwezigheid verstorend werkte, is op latere avonden niet meer vanaf dezelfde plaats geteld en kon slechts vanaf een afstand een schatting worden gemaakt. De aantallen waren echter naderhand niet meer zo groot: op 2 augustus maakten nog ongeveer 900 en op 6 augustus nog zo'n 600 exemplaren van de slaapplaats gebruik. Helaas zijn van Rottumerplaat geen goede slaapplaatstellingen beschikbaar. Wel werd gezien dat er vanaf 22 juli minstens 100 en vanaf 1 augustus minstens 200 Dwergsterns op de daar aanwezige slaapplaatsen waren. Voor eind juli kan met enige voorzichtigheid gesteld worden dat ten minste 1200 Dwergsterns op beide eilanden sliepen. Dit aantal op één plek is uitzonderlijk groot. Van den Brink (1990) geeft voor de periode 1978-89 een maximum in eind juli-begin augustus van 700 voor Rottumeroog en 224 voor Rottumerplaat (19% van de in het Nederlandse Waddengebied verblijvende Dwergsterns), terwijl voor Engelsmanplaat maxima van 1000 in begin augustus 1980 en 900 in eind juli 1975 zijn opgegeven. Na 1980 kwamen de aantallen daar echter niet meer boven de 250 uit, behalve in 1984, toen er nog 600 geteld werden (Smit 1987). SOVON (1987) noch Rooth (1981) geven voor het Waddengebied of elders in Nederland aantallen hoger dan 600 exemplaren. Ook op een slaapplaats op het Grosser Knechtsand kwamen (vóór 1979) maxima niet boven de 450 uit (Streichert 1982). In Nederland is de soort als broedvogel de laatste jaren iets toegenomen (SOVON 1987), voor Duitsland, Denemarken, Zweden en Finland is dit niet nagegaan. Ten noorden en oosten van ons land broedden in de periode voor 1987 ongeveer 1700 paar Dwergsterns (SOVON 1987). De ongeveer 1200 op Rottumeroog getelde Dwergsterns vormen dus minstens 25% van de ten noorden en oosten van ons land liggende populaties. Vanaf Rottumeroog trekken de Dwergsterns langs de kust via de Zeeuwse delta naar het zuiden (Meininger *et al.* 1987). Interessant is dat maximale aantallen in Zeeland in augustus aanwezig zijn, terwijl in het oostelijke Waddengebied eind juli de grootste aantallen worden aangetroffen. Het lijkt er op dat de meeste door Nederland trekkende Dwergsterns korte tijd de oostelijke Nederlandse Waddenzee aandoen en vervolgens, eveneens kort, de Zeeuwse delta.

Summary During the summer of 1990, large numbers of Cormorants Phalacrocorax carbo *and Little Terns* Sterna albifrons *were seen on the islet of Rottumeroog in the eastern Dutch Wadden Sea. Between 9 and 15 July 1266 Cormorants were seen flying eastward and 419 westward, while at least 175 were roosting. Most of the birds were in immature plumage. Sightings of colour ringed Cormorants have shown that the first born young of the Dutch breeding birds move north*

and east after the breeding season towards Denmark and the southern Baltic region. On 25 July at least 1135 Little Terns were roosting on Rottumeroog, with birds still coming in after dusk. On 2 August 900 and on 6 August 600 Little Terns were still present. More than 1000 Little Terns have never been counted before in the Dutch Wadden Sea. The number of about 1200 comprises about 25% of the Little Tern population breeding north and east of the Netherlands. From Rottumeroog the Little Terns migrate southwards along the Dutch coast to the Zeeuwse Delta area, where the largest numbers are found shortly after the peak occurrence in the Wadden Sea.

Brink H. van den 1990. De vogels van Rottumeroog en Rottumerplaat in 1978-89. SOVON-rapport 89/07. Beek-Ubbergen.

Streichert J. 1982. Biometrie und Handschwingenmauser der auf dem Grossen Knechtsand rastenden Zwergseeschwalben (*Sterna albifrons*). Beiträge Nat. Niedersachsens 35(1): 41-53.

Eerden M.R. van & Zijlstra M. 1988. Aalscholvers *Phalacrocorax carbo* met kleurringen uit de Oostvaardersplassen. Limosa 61(2): 57-60.

Kamp J. van der & Koopman E.V. 1988. Rottumeroog. Verslag bewaking 1988. Staatsbosbeheer, Groningen.

Koopman E.V. & Keijl G.O. 1990. Verslag bewaking Rottumeroog 1990. Staatsbosbeheer Groningen.

Lutterop D. & Kasemir G. 1990. Verslag bewaking Rottumerplaat 1990. Staatsbosbeheer, Groningen.

Meininger P.L., Swelm N.D. van & Swennen C. 1987. Biometrie, rui en herkomst van Dwergsterns *Sterna albifrons* in het Deltagebied. Limosa 60 (2): 75-83.

Munsterman M.J. & Eerden M.R. van 1991. Wintering Cormorants on the fringe of the Mediterranean: possible reasons for long distance travellers. In: Eerden M.R. van & Zijlstra M. (eds.). Proceedings workshop 1989 on Cormorants *Phalacrocorax carbo*. Rijkswaterstaat, Directorate Flevoland, pp. 124-131.

Rooth J. 1981. Little Tern (*Sterna albifrons* Pallas). *In:* Smit C.J. & Wolff W.J. (eds.). Birds of the Wadden Sea. Balkema, Rotterdam.

Smit H. 1987. Vogeltellingen op de Engelsmanplaat. Limosa 60 (3): 111-118.

SOVON 1987. Atlas van de Nederlandse vogels. Arnhem.

Guido Keijl, Stephensonstraat 15/1, 1097 BA Amsterdam & **Eduard V. Koopman**, Hermanstraat 39, 9716 HJ Groningen